

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
t.a.v. mevrouw M.H. Schultz van Haegen
Postbus 20901
2500 EX 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer (070) 373 8454	uw kenmerk	bijlage(n)
betreft reactie op de ontwerp- structuurvisie Ondergrond	ons kenmerk ECFD/U201601694	datum 16 januari 2017

Geachte mevrouw Schultz van Haegen,

Na jarenlange voorbereiding is de ontwerp-structuurvisie Ondergrond door het kabinet ter visie gelegd. Aan de totstandkoming van het ontwerp is door uw ministerie goed samengewerkt met de decentrale overheden. Wij spreken onze waardering uit over deze opbouwende langjarige samenwerking en beschouwen deze vorm van vooroverleggen voor complexe onderwerpen als een goede manier om in breed verband tot een gedragen visie te komen.

In deze brief geven wij u onze reactie op de ontwerp-structuurvisie Ondergrond. Hoofpunten daarbij zijn:

1. Voor voldoende draagvlak voor ondergrondse activiteiten is het noodzakelijk dat in de structuurvisie en bij de uitvoering ervan, de Groninger gaswinning, het kleine gasveldenbeleid en de energietransitie, meer dan nu het geval is, in samenhang worden geschetst en gecommuniceerd.
2. De energietransitie vraagt om centraal en decentraal omgevingsmanagement gericht op het daadwerkelijk ruimte geven van invloed aan nabij wonende en werkende burgers en bedrijven. Wij zijn blij dat u aankondigt dat u het omgevingsmanagement om wilt vormen tot een gezamenlijk gedragen aanpak. Wij leveren daar vanuit gemeenten graag een actieve bijdrage aan.
3. Wij missen in de ontwerp-structuurvisie nog een duidelijke keuze voor het geven van ruimte aan de bijdrage die de ondergrond aan de energietransitie, -productie en -opslag kan leveren.
4. Wij vragen u om te borgen dat provincies bij de aanwijzing van de Aanvullende Strategische Voorraden ook daadwerkelijk rekening houden met de brede gemeentelijke belangen, zowel boven- als ondergronds.

5. Bij het terugdringen van CO₂- emissie moet het accent liggen op vermindering van de emissie aan de bron of gebruik van CO₂, zoals in de tuinbouw, in plaats van op opslag van CO₂ in de bodem. Wij willen graag betrokken zijn bij alle stappen die u hier in zet, inclusief het voorgenomen onderzoek.
6. Wij vragen u nogmaals om, naast uitstel van schaliegasboringen, ook af te zien van onderzoek naar de mogelijkheid van schaliegaswinning en voor deze vorm van energie geen ruimte te geven in STRONG.

Inspraaktermijn

Gemeenten willen graag gedegen reageren op uw ontwerpstructuurvisie. Hiervoor is het in veel gevallen wenselijk dat ze (ook) vanuit een regionaal samenwerkingsverband reageren, omdat ondergrondkwesties in veel gevallen gemeentegrensoverschrijdend zijn. Doordat de inspraaktermijn samenvalt met de kerstvakantie, is het in de praktijk niet mogelijk een gezamenlijke reactie van een groep gemeentes op tijd vastgesteld te krijgen. Wij verzoeken u daarom om in ieder geval t/m 21 januari 2017 nagekomen zienswijzen ontvankelijk te verklaren.

Draagvlak

Het Groninger gasveld ontbreekt opvallend genoeg geheel in deze structuurvisie. Het is onverstandig om geen aandacht te geven aan de samenhang tussen de Groninger gaswinning en het kleine gasvelden beleid. Daarbij is het belangrijk om ten minste de hoofdlijnen van onderling verbonden effecten te adresseren in deze structuurvisie. Hierin hoort tevens aandacht te komen voor de noodzakelijkheid van de energietransitie, de ontwikkeling van (ultra)diepe geothermie en andere hernieuwbare vormen van energie, en het maatschappelijk draagvlak voor voornoemde onderwerpen.

Wij constateren in verschillende gemeenten een afnemend draagvlak voor het kleine gasvelden beleid. Niet zozeer omdat inwoners vinden dat gaswinning niet meer nodig is, maar veel meer omdat men bij nieuwe winningen geen risico's wil lopen voor energiebronnen, waarvan al is besloten dat we daar op termijn mee zullen stoppen. Wij hebben dan ook zorg over het gebrek aan maatschappelijk draagvlak voor kleine gasvelden, zeker voor nieuwe winningen. Daarom is het noodzakelijk om op regionaal niveau de winning in kleine gasvelden te koppelen aan het tegelijkertijd inzetten op hernieuwbare vormen van energie.

Ook het, vanaf 2018, vervallen van de aansluitplicht voor gasaansluitingen in nieuwe woonwijken kan vanuit een duurzaamheidsperspectief bij VNG rekenen op een positieve ontvangst, maar leidt in de communicatie wel meteen tot een complexere boodschap. Draagvlak bij inwoners voor de energietransitie is immers cruciaal om zo snel mogelijk tot praktisch uitvoerbare en grootschalige oplossingen te komen. Vanaf de start van de dialoog STRONG hebben de gemeentelijke leden aandacht gevraagd voor een zorgvuldige communicatie hieromtrent. De presentatie onlangs van de Energieagenda van het kabinet maakt dit des te urgenter.

De energietransitie vraagt om omgevingsmanagement gericht op het daadwerkelijk ruimte geven van invloed aan nabij wonende en werkende burgers en bedrijven. Daarbij hoort ook een omgevingsmanagement waarbij decentrale overheden partner zijn, in plaats van mede object van management. We zijn daarom blij te lezen dat u in het vervolg het door u ingezette omgevingsmanagement, om wilt vormen tot een gezamenlijke gedragen aanpak. Wij leveren daar vanuit gemeenten graag een actieve bijdrage aan.

Daarbij gaan we er vanuit dat ook besluitvorming ten aanzien van opslag van stoffen in zoutcavernes wegens reden van nationaal belang hieronder valt.

Energietransitie

Wij missen in de ontwerp-structuurvisie nog een duidelijke keuze voor het geven van ruimte aan de bijdrage die de ondergrond aan de energietransitie, -productie en -opslag kan leveren. Uiteraard herkennen wij ook de spanning tussen de drinkwaterbelangen en (bodem)energie. Door gemeentelijk dan wel provinciaal aanvullende ecologische en ruimtelijke ondergrondse voorwaarden aan de winning van warmte en koude te stellen, kan dit worden ondervangen. Het belang van goed en veilig drinkwater is evident, evenals de noodzaak aan een goede, veilige en duurzame winning van alle vormen van bodemenergie.

De bescherming van het grondwater voor de drinkwatervoorziening is ook voor gemeenten van groot belang. Gezien de context van de decentralisatie van het fysiek domein ondersteunen we de rol van de provincies hierin. In de praktijk ervaart menige gemeente de provinciale beschermingsregimes echter als te rigide. Technische mogelijkheden en innovaties om zowel een adequate bescherming van het grondwater te bieden en tevens het grote potentieel aan de winning van duurzame bodemenergie te benutten, kunnen goede oplossingen bieden en moeten niet op voorhand worden uitgesloten.

Wij vragen u om mede te borgen dat provincies bij de aanwijzing van de Aanvullende Strategische Voorraden ook daadwerkelijk rekening houden met de brede gemeentelijke belangen, zowel boven- als ondergronds. Wij verzoeken uw ministerie er daarom op toe te zien dat de provincies de gemeenten een volwaardige positie geven in dit proces.

Opslag en tweede gebruik van cavernes

Het onderdeel zout is nu opgenomen in het hoofdstuk "energie". Wij zien de rol van de cavernes zoals beschreven in deze paragraaf, maar vinden het opnemen van zoutwinning onder deze titel geen juiste plaats. De paragraaf betreft ook niet de winning van het zout, maar het hergebruik van cavernes. Het doet meer recht aan het gebruik van de ondergrond als opslagmedium om dit gebruik te benoemen als "tweede gebruik zoutcavernes".

Voor het klimaatverdrag van Parijs moet ons land de emissie van CO₂ drastisch terugbrengen. Hierbij moet, ook vanwege het geconstateerde gebrek aan draagvlak, het accent liggen op vermindering van de emissie aan de bron of gebruik van CO₂, zoals in de tuinbouw, in plaats van op opslag van CO₂ in de bodem. Wij willen graag betrokken zijn bij alle stappen die u hierin zet, inclusief het voorgenomen onderzoek.

Schaliegas

Wij zien geen overtuigende argumenten om de mogelijkheid van schaliegaswinning in STRONG voor de toekomst open te houden. Zoals u weet, hebben de gemeenten zich in grote meerderheid uitgesproken tegen schaliegaswinning vanwege het grote gebrek aan draagvlak bij inwoners. Wij zien geen mogelijkheden om de winning van schaliegas gemeentelijk gedragen over het voetlicht te brengen. U stelt in een moratorium eventuele boringen naar schaliegas uit en geeft in STRONG slechts ruimte voor het doen van onderzoek. Wij vragen u nogmaals om, naast uitstel van boringen, ook af te zien van onderzoek naar de mogelijkheid van schaliegaswinning en voor deze vorm van energie geen ruimte te geven in STRONG.

Programma STRONG

We vinden het positief dat uw ministerie wil investeren in de uitwerking van de overige beleidsopgaven uit de probleemstelling van het programma STRONG, die nog niet zijn uitgewerkt. Met name 3D-ordening, stedelijk grondwaterbeheer, bodemdaling en het ruimtebeslag door kabels en leidingen zijn hierbij voor gemeenten belangrijke thema's. De gemeenten werken daarom graag mee aan het programma bodem en ondergrond. Een belangrijke ontwikkeling voor gemeenten is verder de ontwikkeling van regionale programma's ondergrond, die de opstelling van regionale agenda's voor de ondergrond dan wel een slimmer gebruik van de ondergrond stimuleren. Deze ontwikkeling is vooral van belang om de ondergrond een rol te laten spelen bij de opstelling van gemeentelijk omgevingsvisies en -plannen.

Wij verwachten dat u onze punten in besprekingen en besluitvorming over STRONG meeneemt.

Hoogachtend,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens

Voorzitter directieraad